

טעמא דלקודש לא מטבילין כלי בתול כלי, משום כבירו של כלי, דאיכא בו. שיש כובד בכלי הפנימי הלוחץ אותו על הכלי החיצון, ולכן יש מקום להחמיר לחשוש לחציצה.

אבל סיפא, דליכא שם כבירו של כלי, אלא רק קשר, אימא לקודש נמי לא הוי הקשר חציצה. לכן השמיעה המשנה את המעלה שאפילו קשר חוצץ בטבילה לקודש.

ואי אשמעינן רק סיפא, שהקשר חוצץ לקודש, הוה אמינא: היינו טעמא דלקודש לא מטבילין בכגד שיש בו קשר, משום דקיטרא אהרוקי מיהרק [הקשר מהורק] כא-ב וקרוב הוא לחציצה.

אבל רישא, כשמטביל כלי בתוך כלי, דמיו אקפווי מקפפו ליה למנא [שהמים מציפים ומקיפים, ומגביהים בכך את הכלי הפנימי בתוך החיצון] ובאים המים ביניהם, אימא לא הויא חציצה.

לפיכך: צריכא משנתנו להשמיענו שאפילו הכי, חוששים בקודש לחציצה שכזאת, ולכן מנתה את שתי החציצות הללו בנפרד.

ומבאר עתה הגמרא:

דברי רבי אילא — שאמר לפרש טעם הרישא של המשנה שאין מטבילין קודש בתוך קודש משום חציצה — הם לטעמיה [לשיטתו], שאמר: עשר מעלות בלבד נשנו במשנתנו. ואילו אם נמנה את המעלות, נמצא אחת עשרה מעלות במשנתנו.

אלא שלדעת רבי אילא, אף המעלה

הראשונה משום חציצה היא, ולכן אין למנותה כמעלה נוספת על המעלה החמישית שבמשנתנו, המחלקת בדיני חציצה בין קודש לתרומה.

דאמר רבי אילא אמר רבי חנינא בר פפא:

עשר מעלות שנו כאן במשנתנו [מלבד המעלה הראשונה], וחלוקים הם לענין חולין שנעשו על טהרת הקודש, אם דינם כקודש או לא, וכך הוא דינם:

חמש ראשונות:

א. אחוריים ותוך ובית הצביטה — כלי אחד הם אף לגבי טומאה דרבנן.

ב. הנושא את המדרס אינו נושא את הקודש.

ג. בגדי אוכלי תרומה מדרס הן לקודש.

ד. מתיר ומנגב, ומטביל, ואחר כך קושר [ובכלל מעלה זו שאין מטבילין כלי בתוך כלי משום חציצה].

ה. כלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה.

חמש מעלות אלו, הן בין לקודש, בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש.⁽¹⁾

ואילו חמש אחרונות:

א. הכלי מצרף מה שבתוכו.

ב. הרביעי לטומאה פסול.

כקודש דמו, ממה ששנינו שם: מטפחתו של יוחנן בן גודגדא — שהיה אוכל חולין בטהרת

1. בסוגיא לעיל כ א, הוכיח רב מרי מהמשנה בפרק הקודם, שחולין שנעשו על טהרת הקודש

ג. נטמאה אחת מן הידים הרי זה מטביל את שתיהן.

ד. איסור אכילת אוכלין נגובין בידיים מסואבות.

ה. אונן ומחוסר כפורים צריכים טבילה.

חמש מעלות אלו הן לקודש בלבד, אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש.

ומבאר הגמרא: מאי טעמא חלוקים חמשת המעלות הראשונות מחמשת האחרונות לענין חולין שנעשו על טהרת הקודש?

כי חמש מעלות קמייתא [הראשונות], כיון דאית להו דררא דטומאה דאורייתא [יש בהם חשש טומאה מדאורייתא], לפיכך גזרו בהו רבנן בין לקודש ובין לחולין שנעשו על טהרת הקודש.

בחמש מעלות הראשונות — מלבד הראשונה, הנכללת בחמישית — יש חשש טומאה דאורייתא:

במעלה השניה "אחוריים ותוך ובית הצביטה כלי אחד הן", ביאר רש"י שאף על פי שאין הנידון אלא בטומאת הכלי ממשקין הטמאים ומטמאים רק מדרבנן [שהקילו בה לענין תרומה ולא הקילו לענין קודש, וכפי שנתבאר בהערה במשנה], מכל מקום, הואיל וטעם טומאת המשקין הוא משום גזירה מחמת משקים של זב וזבה, שהן טמאים מדאורייתא, הרי זה בעיקרו חשש טומאה דאורייתא.

במעלה השלישית: הנושא את המדרס אינו נושא את הקודש. כיון שטעם הטומאה משום מעשה שהיה שנפל לתוכו. וכשנופל לתוכו הרי הוא מטמאו מדאורייתא.

במעלה הרביעית: בגדי אוכלי תרומה מדרס

הקודש — מדרס הן לחטאת, ומשמע שרק לחטאת הן מדרס, אבל לסתם קודש אינו מדרס. הרי, שלדעת התנא של משנתנו חולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמו.

עוד הובא בסוגיא שם, דברי המשנה בטהרות, שנחלקו בה תנאים אם אוכלי חולין בטהרת הקודש הרי הן כחולין או כתרומה, ומשמע שלדברי הכל אינם כקודש!

ואילו בסוגייתנו מבואר שיש חילוק בין המעלות לענין אוכלי חולין בטהרת הקודש, אם דינן כקודש או לא.

והיה אפשר לומר שאין כאן מחלוקת.

אלא, רב מרי, שלמד מן המשנה בפרק הקודם שאוכלי חולין בטהרת הקודש כקודש דמו, הרי הוכיח כן מדין מדרס, שהוא מחמש המעלות

הראשונות, שלגביהן אמרו כאן שאוכלי חולין בטהרת הקודש כקודש דמו.

ואילו המשנה בטהרות, הרי מבואר שם שהיא עוסקת בדין רביעי לטומאה, שהוא מחמשת המעלות האחרונות, שאמרו כאן בגמרא שלגביהן אין דין אוכלי חולין בטהרת הקודש כקודש.

ואם כן, הכל עולה לדבר אחד.

אולם בתוספות מבואר שנקטו בפשיטות שרב מרי אמר כן לגבי כל המעלות.

ובדרך "שמא" כתבו, שלא אמרה רב אמי אלא לענין מעלת מדרס בלבד, וכוננתם לכל חמש המעלות שנאמרו כאן.

וראה עוד בפירוש המשניות להרמב"ם בפרק הקודם, ובטורי אבן וקונטרס אחרון לעיל כ א.

הן, כיוון שסיבת הטומאה היא משום חשש שמא ישבה עליהן אשתו נדה, והיא הרי מטמאת מן התורה.

במעלה החמישית [ובמעלה הראשונה לדעת רבי אילא]: דיני חציצה, כיוון שחציצה גמורה מעכבת מן התורה.

במעלה הששית: כלים הנגמרין בטהרה צריכים טבילה, כיוון שהאיסור הוא משום חשש רוק של עם הארץ שנפל עליו, ויסוד טומאת רוקו של עם הארץ הוא משום חשש טומאת זב, שהוא מטמא מדאורייתא.

ואילו בחמשת המעלות **בתרייתא** [האחרונות], כיוון דלית להו דררא דטומאה מדאורייתא [אין בהם חשש טומאה מדאורייתא], לפיכך: גזרו בהו רבנן רק לקודש, ואילו לחולין שנעשו על טהרת הקודש, לא גזרו בהו רבנן.

בחמש המעלות האחרונות אין חשש טומאה דאורייתא:

במעלה השביעית: הכלי מצרף מה שבתוכו, מפני שהוא סובר כרבי יוחנן בפסחים לט א שצירוף מדרבנן הוא.⁽²⁾

במעלה השמינית: רביעי לטומאה.

לדעת רש"י, שרביעי לטומאה אינו אלא מדרבנן, הביאור הוא כפשוטו, שהרי כל טומאה זו דרבנן היא, ואין בו שום חשש

דאורייתא. ומכאן הוכיח רש"י את שיטתו, שרביעי בקודש אינו אלא מדרבנן. וביאור שיטת התוס' בהערה.⁽³⁾

במעלה התשיעית: נטמאת אחת מן הידים מטביל את שתיהן. כיוון שכל עיקר טומאת ידים אינו אלא מדרבנן.

במעלה העשירית: אכילת אוכלים נגובים בידיים מסואבות, הרי כל עיקר טומאת ידים רק מדרבנן היא.

במעלה האחת עשרה: אונן ומחוסר כפורים שצריכים טבילה, עיקר טבילה זו אינה אלא מדרבנן.

רבא, נחלק על רבי אילא דלעיל, ואמר: אין הטעם במעלה הראשונה [אין מטבילין כלי בתוך כלי לקודש] משום חציצה. שהרי **מדסיפא** [המעלה החמישית] **הוי משום חציצה**, על כרחך **רישא** [המעלה הראשונה] **לאו משום חציצה** [וכפי שכבר הקשתה כן הגמרא לעיל].

ורישא, המעלה הראשונה, **היינו טעמא**:

גזירה שלא יטביל מחטין וצינוריות [מזלגות] טמאים כשהם נתונים בתוך כלי שאין בפיו רוחב בשיעור "כשפופרת הנוד" [קנה שנותנים בפיו נוד של עור, בקוטר שתי אצבעות].

וכל שאין בפיו הכלי רוחב בקוטר של שתי

2. מאירי. ולתוספות שיטה אחרת בזה, ותתבאר בהערה הבאה.

3. התוספות הקשו על המבואר כאן שאין ברביעי לקודש, ואין בצירוף כלי, צד טומאה מן

התורה. והרי רביעי בקודש הוא מדאורייתא, ואף דין צירוף כלי הוא מדאורייתא, לדעת רבה בר אבוה [לקמן כד א], והוא עצמו אמר לקמן [כב א] שחמש מעלות אחרונות אינן לאוכלי חולין בטהרת הקודש, מפני שאין בהם דררא דטומאה

אצבעות, הרי המים שבתוכו אינם נחשבים למחוכרים למי המקוה, ונמצא שלא הוטבלו המחטיין והצינוריות במי המקוה.

וכך שנינו במסכת מקואות, שהשיעור לחיבור מים למי המקוה הוא רק כשיש ביניהם חיבור של מים ברוחב כשופרת הנוד:

תנן: עירוב מקואות, של מקוה שאין בה מים בשיעור ארבעים סאה, עם מקוה מליאה שבצידה, כדי להכשיר את הטבילה גם במקוה החסירה, הוא רק באמצעות חיבור מים דרך נקב שהוא ברוחב כשופרת הנוד — **כעוביה**

כב-א ו**כחללה!**

כרוחב עובי קירות השפופרת בצירוף חלל השפופרת, שהוא נקב ברוחב כשתי גירסת המשניות] **אצבעות החוזרות למקומן**.

והיינו, כשיעור שיכול אדם להכניס אל תוך הנקב את שתי אצבעותיו הסמוכות לגודל [מאירי] ולגלגלן בתוכו לכל צד.⁽¹⁾

ומבאר הגמרא את שיטת רבא:

סבר לה רבא, כהא דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב: אחת עשרה [ולא עשר] מעלות שנו כאן במשנתנו [כי המעלה הראשונה

שבמשנתנו נפרדת היא מן המעלה החמישית, הואיל וטעמיהם שונים] —

וחלוקים הם לענין חולין שנעשו על טהרת הקודש:

שש המעלות הראשונות [החמש שנתבארו לעיל, והמעלה הראשונה], הרי הן בין לקודש בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש, הואיל ויש בהן חשש טומאה דאורייתא, וכפי שנתבאר לעיל.

ואילו חמש מעלות האחרונות הרי הן לקודש בלבד, אבל לא לחולין שנעשו על טהרת הקודש, הואיל ואין בהן חשש טומאה דאורייתא, וכפי שנתבאר לעיל.

ומפרשין: **מאי איכא** [איזה נפקא מינה יש לדינא] בין דברי רבא, שפירש טעם המעלה הראשונה משום גזירת כלי שאין בפיו שפופרת הנוד, לדברי רבי אילא שפירש טעמה משום חציצה?

איכא בינייהו: סל וגרנותני [סל גדול מאד שמסננין בו את היין בשעת הבציר, ונותנים אותו תחת קילוח היין הנשפך מן הגת והיין מסתנן דרכו ויורד לבור], **שמילאן כלים**, והטבילין.

למאן דאמר [רבי אילא] שהטעם משום חציצה, הרי אף באופן זה איכא משום

דאורייתא!?

וביאררו התוס', כיון שלא שייים דינים אלו בחולין לא חשיב ליה התנא לדררא דטומאה, דהיינו שייכות דטומאה. וראה עוד בתוספות לקמן כד א, ובפסחים יט א ד"ה לא, ובחולין לה

א ד"ה אין.

1. לשון רש"י: וכחללה וכעוביה, והן שתי אצבעות חוזרות למקומן. ומטבילין אף כלים. והאי נמי חשש טומאה דאורייתא היא. וראה ביאור לשון זה של רש"י ברש"ש.